

פרק כז

סיפורים

ברכו כולם את רבי אלעזר ברי שמעון ביום הבר מצוה

רבי שמעון בר יוחאי עשה סעודת בר מצוה, והזמין לסעודה בעלי תשובה ובעלי תורה, ועיטר את ביתו בכלים יקרים והושיב לשולחן את תלמידי החכמים.

במשך הסעודה היתה רוחו של רבי שמעון טובה עליו, ודעתו בדוחה.

אמרו לו החכמים: "מדוע בדוחה דעתו של רבנו היום יותר משאר ימים?" השיב להם רבי שמעון: "ביום זה יורדת נשמה עליונה קדושה מתחת חיות המרכבה אל בני, רבי אלעזר, ולכן שמחתי שלמה".

הושיב רבי שמעון את רבי אלעזר לידו ואמר לו: "שב בני, שב, שהרי ביום זה מקדשך הקדוש-ברוך-הוא בגורל הצדיקים". אמר רבי שמעון מלה והבית הוקף באש. החכמים שעברו בשוק, ראו והנה עשן עולה מאחד הבתים, הם עמדו ותמהו, עבר שם רבי יוסי בן לקוניא ואמר להם: "העשן הזה שהנכם רואים, מתמר מביתו של רבי שמעון בר יוחאי, שהרי היום מכתירים בכתר קדוש את רבי אלעזר בנו".

עמדו הרואים וראו, והנה יורד עמוד-אש על הבית, ישב שם רבי יוסי, שמחו כולם ואמר: "שמחה זו תהא שלמה!" וברכו כולם את רבי אלעזר בר רבי שמעון חתן המצוות. ישבו ועסקו בתורה מתוך שמחה (פי' על זהר).

*

בילדותו היה לו לאדמו"ר האמצעי (רבי דוב בער זצ"ל) מלמד שלמד איתו ללא הפסק ורק לחגים נסע למשפחתו, וקודם נסיעתו היה נכנס לאדמו"ר הזקן (בעל התניא) שנהג לבקשו לשוב ולחזור אחר החגים.

בערב ראש השנה תקמ"ז עמד המלמד לנסוע כדרכו, ונכנס לרבנו הזקן ויצא בפליאה מדוע שינה הרבי ממנהגו ולא ביקשו לשוב אחר החגים. כשהגיע הזמן שקל בדעתו אם לחזור אם לאו, ולבסוף החליט לנסוע ויהי מה. בהגיעו לליאזנא נכנס לחדרו של אדמוה"א ופתח בשיחה בדברי תורה ונוכח שאין הוא מסוגל לעמוד על עומק דבריו של אדמוה"א ולימודו נעלה באין ערוך מכפי שלמד בשנה שעברה.

לשאלתו הסביר לו אדמוה"א שבחדש תשרי החל בהנחת תפילין, וקודם שהניחם בירכו רבנו הזקן שתפילין של יד יפעלו בו פתיחת הלב ותפילין של ראש פתיחת המוח, ומאז נשתנו אצלו כל עניניו בתכלית שינוי. (ס' מגדל עז לר"י שי' מונדשיין, יל"ב)

אם צריכים רפואה שיבדקו את התפילין

הרב הצדיק ר' אלימלך מליזנסק הזהיר את הנלווים אליו כשהיו הם עצמם צריכים לרפואה, או אחד מבני ביתם, שיבדקו את התפילין שלהם, כי עיקר המחלות מקורן מן הראש או מן הלב, ואם היתה מגפה בעיר ח"ו היה מזהיר לבדוק את ספרי התורה, תרופה כללית; ולכל בשרו מרפא" (משלי ד' כ"ב).

והיה רגיל לומר: אם נזהר בן אדם במצוות תפילין מובטח לו שיאריך ימים.

אמירת אותיות התורה והתפילה באמונה פשוטה

ידועות ומפורסמות "תקנות ליאזני דשנת תקמ"ג, שבחדש חשון אסור לאף חסיד לבוא לליאזני ובחודש כסלו מותר לבוא רק לשבת מברכים החדש טבת. ואלו בשנת תקמ"ז הכריזו עוד בשבת תשובה, שמכיון שבחדש כסלו שבאותה שנה תמלאנה "שלש עשרה שנה" לבנו הבכור של רבנו הזקן, ורבנו האמצעי יהי "לבר מצוה" - מודיע רבנו הזקן בתור יוצא מן הכלל:

(א) חסידים רשאים לבוא לליאזני בחדש חשון לשבת מברכים כסלו.

(ב) מותר לבוא בשבת שלפני הבר-מצוה.

(ג) מותר לבלות שם גם בשבת שאחרי הבר-מצוה.

(ד) רשאים לבוא לחגיגת הבר-מצוה.

(ה) על הבאים לשבת מברכים כסלו, לעזוב את ליאזני מיד לאחר השבת.

(ו) הבאים לשבת שלפני הבר-מצוה מותר להם לבלות בליאזני עד השבת שאחר הבר-מצוה ועד בכלל.

(ז) על כל האורחים לעזוב את ליאזני מיד לאחר השבת שלאחר הבר-מצוה.

ההכרזה והתקנות הופיעו במודעות מיוחדות שפורסמו בכל המנינים של חסידי אדמו"ר הזקן חב"ד, בכל הערים והישובים.

בשלש השבתות, פרשת חיי-שרה, פרשת תולדות שלפני הבר מצוה ופרשת ויצא שאחרי הבר-מצוה, אמר רבנו הזקן תורה פעמיים בכל שבת.

ביום החמישי - ט' בכסלו תקמ"ז - הודלקו נרות רבים בבית הכנסת הגדול ועם השכמת הבוקר התחילו להתפלל. ברחבת החצר שליד בית המדרש הקימו שלש קירות וגג לשם הארכת האורחים המרובים.

לקריאת התורה קרא רבנו הזקן על הבימה וקרא בעצמו בתורה, אחרי העליות של כהן ולוי לקח לעצמו את העליה השלישית וברך ברכת שפטרני בשם ומלכות.

אחרי סיום התפילה אמר רבנו הזקן:

"כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" (משלי ד, ב).

המושגים "לקח" ו"טוב" מכוונים, לפי חז"ל, לתורה. לכאורה מהו כפל הלשון "תורתי אל תעזבו"?

"לקח" - גליא שבתורה, כלומר דיני התורה, חכמתו יתברך. רש"י מפרש לקח - לימוד, לימוד - מלשון "מלמד הבקר". דיני התורה מוכרחים לקיימם בקבלת-עול וזהו חכמתו יתברך, וזהו מה שהתרגום מפרש "לקח" מדעא.

"טוב" - פנימיות התורה, הסוד הכמוס שבכל הלכה.

"כי לקח טוב נתתי לכם" - תורה ניתנה במתנה, מתן תורה.

"תורתי אל תעזבו" - התורה היא מעצמות אין-סוף ברוך הוא, וזהו "אותי אתם לוקחים" שבתורה.

כשסיים רבנו הזקן את תורתו על הכתוב "כי לקח טוב נתתי לכם", הורה לבנו חתן הבר-מצוה, לומר תורה שהוא ציוה עליו להכין.

וחתן הבר-מצוה אמר:

"מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" (תהלים קמ"ז, י"ט). במדרש מצינו: חמש שמות יש לנשמה, נפש, רוח, נשמה, חי' ויחידה, והן נחלקות לשתיים נר"ן וחי' יחידה, נר"ן פנימיות אורות בכלים, חי' יחידה - אורות מקיפים.

"יעקב" ו"ישראל" הם שני אופנים בעבודת ה', יעקב יו"ד עקב, היו"ד רומז ליו"ד שבשם הוי' שבנפש; האיתן של הנשמות, תוקף העצמי של הנשמה ועצמות האין-סוף מאירים בעקב, באנשים הפשוטים. והכוונה שהיא שגם באנשים הפשוטים מאיר היו"ד של שם הוי' שבנפש על ידי אמירת אותיות התורה באמונה פשוטה. אף שאין הם יודעים פירוש המלות, על ידי הכוונה לשם שמים הכללית שלהם, מאיר בהם היו"ד של שם הוי' שבנפש. ישראל - ישר-אל, בעלי מוחין שעבודתם במוח ובלב בעבודת ההתבוננות בהשגה שמשפטיו יתברך המושגים בשכל אנושי יש לקיימם בקבלת עול

מלכות שמים, מפני שהוא יתברך מצווה המצוה, באות המידה שמקיימים מצוות החוקים.

"מגיד" מלשון המשכה והילוך, "נהרא דנגיד ונפיק" מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל - חוקיו ומשפטיו העצמיים מעצמות אין סוף נמשכים על ידי עבודה של המוח והלב, קיום המשפטים צריך להיות מתוך קבלת עול מלכות שמים, בקיום החוקים, בדבריו העצמיים של עצמות אין סוף ברוך הוא נמשך בעבודה של אמירת אותיות התורה ואותיות התפילה באמונה פשוטה.

כשסיים חתן הבר מצוה אמירת תורה זו; היה רבנו הזקן בשמחה רבה, שהכניסה אותה לדבקות עצומה שנמשכה זמן רב, בבית המדרש הגדול ובכל הסביבה הושלך הס, כל העינים היו מוסבות לבימה הגבוהה עלי' ישבו רבנו הזקן, חתן הבר מצוה ואחיו של רבנו הזקן. עברה שעה ורבנו הזקן אמר "כל האומר שמועה בשם אומרו - יראה כאילו בעל השמועה עומד לפניו" (ירושלמי שקלים פ"ב ה"ה) והתחיל לנגן הניגון שלו המכוון לארבעת האותיות של שם הוי' וכנגד ארבעת העולמות אצילות-בריא-יצירה-עשייה, כל תנועה מהניגון שר פעמיים ואת הבא הרביעית - כמה פעמים.

בשעה שהרבי ניגן היו כל המחשבות, הכוחות והחושים של הקהל הרב שהתאסף בבית המדרש ומסביב לו, מקושרים בניגונו של הרבי, כל תנועה שהרבי שר, עוררה חלק מיוחד של הנפש ואת כל אחד לפי ערכו רומם הניגון ממעמדו ומצבו.

החסידים רבי יוסף כלבו ורבי יוסף קיסעט סיפרו שבשעה שרבנו הזקן ניגן אז את הניגון נזכרו על כל מה שעבר עליהם מיום עמדם על דעתם.

כשסיים רבנו הזקן את הניגון, אמר:

בהיותו במזריטש שמעתי ממורי - הרב המגיד בשם הסבא - מורנו הבעל שם טוב - שחלת דבש מקמח דגן - קרענע לעקאך - מעוררת המשכת הלב לתורה, כי דגן ודבש בשרשם הם כלים לתורה.

רבנו הזקן ברך ואכל חלת דבש ושתה כוסית משקה ואמר לחיים ואחר כך חלקו לכל הנאספים מזונות וי"ש והשמחה רבתה.

אחרי תפילת ערבית, נערכה סעודה ורבנו הזקן אמר תורה, החסידים התוועדו כל הלילה. היתה זו שמחת הבר מצוה בבית רבנו הזקן.

בשבת פרשת ויצא אמר רבנו הזקן תורה שלש פעמים: לפני קבלת שבת, בשעת הקידוש ואחרי מנחה וסעודת שבת. הקידוש וסעודת שבת נערכו בבית המדרש הגדול.

בתפילת מנחה של אותה שבת קרא רבנו הזקן בעצמו בתורה, וציוה שבנו הבר מצוה יעלה לתורה שלישי.

כל הנוכחים בשעה שחתן הבר מצוה עלה לתורה, ראו את דבקותו של רבנו הזקן כשהעולה לתורה אמר את ברכות התורה, ושמעו את הקריאה - התפעלו מאד מאופן קריאתו של רבנו הזקן את הפרשה הקטנה של ארבעת הפסוקים, ויאמר יעקב, קטנתי, הצילני, ואתה אמרת.

רבנו הזקן הי' דקדקן ודייקן בטעמי הנגינה ואף שמבטאו של רבנו הזקן היתה בהברה אשכנזית, נשמעו בבהירות ההבדלים שבין אלף לעין, חית לכף כמו בהברה ספרדית.

בשעה שרבנו קרא פרשה זו, אף שקרא את טעמי הנגינה בתכלית הדיון והזהירות, נשמע בכל זאת בכל פסוק מארבעת הפסוקים הד צלילי בבא אחת מניגונו הידוע, הניגון בן ארבע הבבות.

שיחה הלכתית עמוקה התפתחה בין הלמדנים הגדולים שחקרו לפשר הדבר מדוע דחה רבנו הזקן את עלייתו של חתן הבר מצוה עד לשבת ולא ביום החמישי, פלפלו בעניין שאיש הוא בן י"ג שנה ויום אחד, ביום הבר מצוה הוא רק בן י"ג שנה, כן שוחחו בעניין מקצת היום ככולו.

סברותיהם של הלומדים הובנו היטב אך היה מוקשה להם מדוע לא עלה לתורה בשבת בבוקר ורק בשבת בשעת תפילת המנחה, טעמו של דבר לא ידע אף אחד.

רבי חיים אברהם, בנו של רבנו הזקן, הי' אז ילד קטן כבן שש או שבע, והי' רגיל להכנס כל פעם לבית המדרש להאזין לסיפורי החסידים. רבי חיים אברהם הי' אף בילדותו מיושב מאד בדעתו ולא אהב להשתובב.

כשנכנס רבי חיים אברהם לבית המדרש ניגשו אליו כמה אברכים, ביניהם ר' יצחק מיאנוביץ - מספר גדול ומשום כך הי' חשוב בעיני רבי חיים אברהם - ושאלו אם שמע הטעם מדוע הורה רבנו הזקן שחתן הבר-מצוה יעלה לתורה בתפילת מנחה ולא בשבת בבוקר.

רבי חיים אברהם סיפר שביליל שבת למד רבנו הזקן עם אחיו - חתן הבר-מצוה - בספר הזהר, אני - מספר רבי חיים אברהם - לא הבנתי כלום אך אחי הבין היטב.

משסיימו ללמוד אמר אבי לאחי: הסבא - הבעש"ט אמר למורי - המגיד ממזריטש - שיש להשתדל כשבר-מצוה עולה לתורה בפעם הראשונה תאה זו בימי הקריאה של יום חמישי או בתפילת מנחה של שבת קדש.

הסבא - המשיך רבנו הזקן לומר לחתן הבר-מצוה - אמר שהקריאה בתורה בימי שני וחמישי היא שעת רצון למעלה כמו הזמן של מנחת שבת בכללו והקריאה של מנחת שבת היא הדרגה העליונה ביותר ושעת רעוא שכל רעוין.

אני - מספר רבי חיים אברהם - לא הבנתי מה שדיבר אבי עם אחי, הדבר נגע ללבי והתחלתי לבכות, אחי סיפר לאבי שאני בוכה ואבי קראני אליו ושאל אותי לסיבת בכייתי ואז פרצתי בבכי גדולה יותר בטענה שלא הבנתי כלום ממה שאבא אמר לאחי.

אמר לי אבי כשאפסיק לבכות יאמר לי, הפסקתי לבכות ואבי אמר לי שבעריל - חתן הבר-מצוה - שאלני מדוע יעלה לתורה במנחת שבת ולא בשבת בבוקר ועניתי לו מפני שבמנחת שבת אומרים "ואני תפילתי לך ה' עת רצון", הזמן של תפילת מנחה הוא זמן של עת רצון.

שאלתי את אבי:

- כל זמן שמתפללים בו הוא זמן טוב ומדוע דוקא בעת שעת תפילת מנחה?

ענה לי אבי:

- אצל המלך יש זמן מיוחד בכל יום לקבלת בקשות, אך ישנם מקורבים כאלה שיודעים מתי הוא עת רצון אצל המלך, ואלה שיש להם מקורב למלך הרי מגישים את הבקשה למלך בשעת עת הרצון.

עד גיל שלש עשרה שנה - אמר אבי - נקיים מחטא, כשמתמלאות שלש עשרה שנה נהיים לבר-מצוה ואז בא היצר הטוב. היצר הטוב מקורב למלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא שליח השי"ת לעורר את האדם לעשות מצוות ומעשים טובים ומשום כך עולה הבר-מצוה לתורה בפעם הראשונה בשעת רצון של תפילת המנחה. (ליקוטי דיבורים כרך ב. עמודים 506 ד"ד, רסח)

ביום הבר מצוה נהפך לאיש אחר

כשהיה רבי אלעזר, בנו של בעל נועם אלימלך, ילד קטן, לא רצה הוא לשמוע בקול מורים, היה שובב והלימודים היו ממנו והלאה. מדי פעם היו מספרים לאביו הקדוש את מעשי בנו, אך הרבי לא השיב להם מאומה. פעם אמר להם "נחכה ליום הבר המצוה שלו".

ואכן בהגיע זמן מה טרם בר המצוה של הילד - אלעזר - שהתפרסם ברבות הימים כאדמו"ר רבי אלעזר, קרא הרבי רבי אלימלך לחייט שיגיע אל ביתו כדי לתפור לבנו בגד לכבוד הבר מצוה.

בהגיע החייט פנה אליו הרבי ואמר:

"הנה האריג לפניך, גש לעבודה אך בטרם הנך גוזר את הבד אמור נא לי בקול מה הנך עומד לגזור".

פרש החייט את האריג על השולחן ובידו המספרים החל לומר בקול: "עתה עומד אני לגזור את הכתפים". אמר לו רבי אלימלך אמור כך: הריני חותך את הכתפים עבור רבי אלעזר כדי שלא יוכל לנוע בכתפיו רק עבור הבורא יתברך שמו". כשהחל החייט לגזור את השרוולים לידיים אמר לו רבי אלימלך אמור נא כך: "הנני חותך זאת עבור רבי אלעזר שלא יוכל להרים ידיו רק עבורו יתברך שמו. וכך כל חלק שחתך החייט חזר רבי אלימלך ואמר שיהיה זה רק עבורו יתברך שמו. והחייט חזר על דברי הרבי, אמר וחתך.

בהגיע יום הבר מצוה של אלעזר, השכם בבוקר טרם הנחת התפילין הלביש רבי אלימלך לבנו לאחר בואו מהמקוה את הבגד החדש לכבוד היום, והנה דבר פלא קרה הילד נהפך ונהיה לאדם אחר, הוא נהפך לרבי אלעזר והנער גדל מאוד ונהיה לרב בעיר ליזנסק, והיה למנהיג בישראל.

בכה בתוך בתי התפילין

להרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלוטשוב זי"ע היו חמשה בנים צדיקים, שקיבלו את התואר "חמשה חומשי תורה". אחד מהם היה הרה"ק ר' זאב וואלף מזבאריז. אולם הוא, בימי ילדותו, היה ילד שובב, ולא נטה את שכלו לסבול עליו עול לימוד התורה ועבודת ה' והיו הכל מודאגים: מה יהא בסופו.

כשהתקרב מועד הבר מצוה שלו, הזמין עבורו אביו תפילין מהודרות אצל סופר ירא שמים, אך ביקשו, טרם שיקבע הפרשיות לתוך הבתים יבוא איתם אליו.

הסופר עשה כדבריו, וכשהביאם אל הצדיק, נוטל הרה"ק את הבתים הריקים לידי, והחל לבכות בדמעות שליש. נהרי דמעות זלגו מעיניו אל תוך הבתים, כך בכה ללא הפוגות, עד שהתמלאו

הבתים על גדותיהם מדמעותיו הטהורות. אז שפך הרה"ק את הדמעות החוצה, ייבש היטב את הבתים, וציווה לסופר להכניס את הפרשיות ולהשלים את התפילין.

מיום הבר מצוה, שבו הניח בנו ר' זאב וולף זצ"ל את התפילין הללו, נהפך והיה לאיש אחר! מאותו יום והלאה צלחה עליו רוח ה', עד אשר גדל ונתעלה לצדיק וקדוש בישראל.

מתי יאיר היום שאוכל לקיים מצוות תפילין

הרה"ק מבארדיטשוב, תמיד במוצאי יום טוב היה ניעור כל הלילה ועומד ומצפה מתי יאיר היום שיוכל לקיים מצוות תפילין. (עשר אורות מע' ג' כ)

תפילין הוא מלשון דבקות

חסיד אחד מחסידי הצדיק ר' שלום מבלז בא לרבו והציע לפניו את בקשתו, שיניח את התפילין בפעם הראשונה לבנו הבר המצוה. נתרצה הצדיק לעשות רצונו, ולפני הנחת תפילין הסביר לנער ולאביו את ענין התפילין וגודל מעלתם, שתפילין הוא מלשון דבקות ויש לכוון בהנחת תפילין, שעל ידי מצוה זו יזכה לאהבת התורה, אהבת השי"ת ואהבת חברים שכולן תלויות זו בזו. וכי על ידי אהבת התורה יזכה לאהבת השי"ת ולאהבת חברים כמו שנאמר בתפילתו של הצדיק ר' אלימלך מליזנסק, בעל "נועם אלימלך"; ותטע אהבתך ויראתך בלבנו תמיד, ונשענים תמיד בך.. ובתורתך.. תן בלבנו שנראה כל אחת מעלת חברינו ולא חסרונם. ואל יעלה בלבנו שום שנאה מאחד על חברו, חלילה", והזהיר במצוות תפילין זוכה לכל הדברים האלה - הבטיח לו הצדיק, זכותו תגן עלינו. (באר יעקב חיים)

מדי יום הרגיש את יום הראשון שהניח התפילין

פעמים רבות הדגיש רבי שלום אליעזר מראצפערט זצ"ל בשיחותיו את העובדה, שזכה לכך שאביו הניח על ראשו את התפילין ביום שנכנס למצוות בהוסיפו לומר שמדי יום ביומו הוא מרגיש את זאת בתפילה. (רבינו הקדוש מצאנז).

אסור לשמוע צד אחד בלבד

כשהניח הסב"ק מרוז'ין זיע"א תפילין על יד בנו אדמו"ר הק' מסאדיגורה ביום שנעשה בר מצוה. שאל אותו, אמור לי בני מה עשית עם היצר הרע שלך עד היום? השיב לאביו "איך האב אים גיזאגט אז איין צד טאר מען נישט אויסהערן, ווארט ביז דער צוויטער צד היצר טוב וועט קומען, און איך וועל הערן די טענות פון די ביידע צדדים צוזאמן, און וער סי וועט מיר גיפעלין דעם וועל איך פאלגין"

(פירוש: אמרתי לו שאסור לשמוע צד אחד בלבד, על כן המתן עד שהצד השני היצר טוב יבוא ואז אשמע את הטענות משני הצדדים ביחד ואוכל לבחור מי שימצא חן בעיני יותר אשמע בקולו).

הסב"ק מרוז'ין זי"ע נתן לבנו נשיקה על ראשו לאות חיבה, ואמר לבנו שפיר קאמרת, דוד המלך אומר כמו שאתה (תהלים קי"ט) "במה יזכה נער את אורחו לשמור כדבריו", במה יזכה נער הבחור, את אורחו לשמור, ער זאל אופהיטין זיינע וועגן ביז זיין יצר טוב וועט קומען (פירוש, שישמור הדרכים שלו שלא לחטוא עד שהיצר הטוב יגיע אליו) "כדבריו", ער זאל זאגין ווי די זאגסט, ווארט אויס ביז דער יצר טוב וועט קומען, וועל איך הערן ביידע צדדים.

(פירוש, שיאמר כמו שאתה אומר, המתן עד שיצר הטוב יבוא ואוכל לשמוע את שני הצדדים). (מין אדמו"ר מרוז'ין ואדה"ז מסאדיגורה זיע"א, את"מ)

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך

כשהניח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא תפילין לבנו הגה"ק מהר"ם מבילגורייא סיפר לו אביו סיפור מ"בעל התניא" (רבי שניאור זלמן מילאדי זצ"ל).

פעם אחת באו שליחים מהמלכות, לאסרו והוא היה אז מעוטר בטלית ומוכתר בתפילין. בני ביתו ומקורביו בקשו ממנו שיחביא עצמו בפניהם, אבל הוא לא שמע להם, אלא אדרבא, עשה ההיפך מזה, והלך לקראת השליחים, ואילו השליחים מיד כאשר ראו אותו מיד ברחו ונסו מפניו, כי נפל פחד עליהם.

אמר להם "בעל התניא" לבני ביתו, שאין זה מופת, הדבר מפורש בפסוק: "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". ודרשו חז"ל אלו תפילין שבראש. שאלו אותו אנשי ביתו, הרי גם הם מניחים בתפילין, ואין יראים מאתנו. השיב להם "בעל התניא", לא נאמר תפילין שעל הראש, אלא תפילים "שבראש". (למען פארך, ש"ק)

מה שאחרים לא ראו ולא ידעו הרגיש הרבי

הרבי הקדוש רבי אהרון רוקח זצ"ל, הרבי מבעלזא, היה ידוע כפועל ישועות, ולכן היו מגיעים אליו אנשים רבים להתברך מפיו ולהיושע על ידו.

מאשר היה האיש שידיו הקדושות של האדמו"ר אחזו בו ושפתותיו דובבו ברכה.

מנהגו היה כשהגיעו אליו נערים שטרם הגיעו למצוות, היה מכסה את ידו במטפחת וכך מושיט להם את ידו הקדושה.

לא אחת נגשו אליו נערים שלפי מראם נראו שכבר הגיעו לגיל בר-מצוה, אך הרבי מבעלזא לא טעה אף פעם והיה מכסה את ידו במטפחת ומברכם.

באחד הימים נגש אל הרבי נער בעל קומה, והגבאים היו בטוחים שהוא כבר בר מצוה, ולשאלתם; ענה להם כי הוא כבר מניח תפילין. נגש הנער אל הרבי להתברך והנה להפתעת כולם לקח הרבי את המטפחת וכסה את ידו, כדרך שמברך את הנערים הצעירים. נגשו אליו הגבאים של הרבי ושאלוהו בתמיהה האיןך בר מצוה? ענה להם הנער: "רק בעוד חודש ימלאו לי שלש עשרה, אך להניח תפילין התחלתי כבר עכשיו!" וזה היה לפלא בעיניהם מה שאחרים לא ראו ולא ידעו הרגיש הרבי בחושיו הקדושים.

בא לידי התלהבות וחוץ לדרך הטבע

הה"ק משינאווא נסע פעם אחת לצאנז בהיותו רב בסטראפקוב ויגנבו ממנו את חפציו מן העגלה, ולא היה לו טלית ותפילין להתפלל. ויסע מכפר לכפר ויבקש טלית ותפילין ולא מצא תפילין אשר ייטבו בעיניו, וכמו בשעה הי"ב בא אל יהודי בן כפר אחד ומצא שם תפילין אשר הוטבו בעיניו והתפלל בהם, ובא לידי התלהבות גדולה ביותר, הגם שהיה מתפלל תמיד בהתלהבות אבל בעת ההיא בא לידי התלהבות חוץ לדרך הטבע.

אחר התפילה שאל את הבעל הבית על התפילין איזה סופר כתבם? ומאין לקחם? ויאמר אליו הבעה"ב, שהה"ק ר' משה מפשעווארסק כתב את התפילין האלה. עתה ידעתי - אמר הה"ק משינאווא - כי אדם גדול כתבם, כי עוד לא התפללתי בהתלהבות כל כך גדולה כמו עתה, ותיכף אחר זה תפסו את הגנבים, והחזירו לו כל חפציו. ואמר הה"ק כל זה היה כדי שאתפלל פעם אחת בתפילין אשר כתבם הה"ק הנ"ל זי"ע. (מראה אש א"ע פ"ק).

בחור צריך לעסוק בלימוד התורה ובשקידה תלמוד

בין כסה לעשור בשנת תר"ל מלאו י"ג שנים לנכדו של הדברי חיים הרה"ק רבי שלום מסטרופקוב בנו של רבינו (הרה"ק משינאווא).

היה זה בעת שהותו של רבינו בארץ ישראל ורעייתו הרבנית וילדיו שהו בצאנז בצל סבם הגדול. כשהגיע חול המועד, לא ידע כיצד לנהוג, כי אביו - הוא הרה"ק משינאווא זצ"ל - הורה שלא להניח תפילין בחול המועד, ואילו בצאנז הניחו הבחורים תפילין, ונכדי הדברי חיים בכללם. התבלט והתחבט בענין זה, שהרי לא רצה להיות כמורה הוראה בפני סבו וכמתייחר בנהג חסידות שלא נהגו בו במקום סבו, החליט להכנס אל הקודש פנימה ולשאול על כך את פי סבו הקדוש.

שמע "הדבר חיים" את שאלת נכדו, וענה "אני אומר, שבחור צריך לעסוק בעיקר בהתמדת לימוד התורה הקדושה ובשקידה על דלתי הש"ס, גמרא ותוספות, ובלימוד החשן משפט, ובעיון היטב בספר הש"ך, להעמיק בעמקי סברותיו ולהגות בו יומם ולילה, ואין לבחורים להתעסק הרבה בחסידות, ועניין מניעת הנחת תפילין בחול המועד הוא עניין חסידות, על כן אני מצווה לבחורים להניח תפילין".

רבי אברהם שלום שמע את התשובה, ויצא מן החדר, לפתע נפתחה הדלת, וסבו קרא לו שיחזור, כששב והתייצב לפניו, אמר לו: "אבל הואיל ואביך איש קדוש הוא ומתנהג בחסידות במעלות החסידות האמיתית כראוי, ודעתו שאין לבחור להניח תפילין בחוה"מ, לכן אתה - בנו - לא תניח תפילין בחוה"מ. (רבינו הקדוש משינאווא, חלק א' עמוד קט"ז)

כשהיו באים לפניו שיניח להם תפילין בפעם הראשונה

רבינו הקדוש מצאנו, כשהיו באים לפני נערים בני מצוה שיניח להם תפילין בפעם הראשונה, היה מורה להם שיסעו לביתם לשלום ויעסקו בתורה בהתמדה "איני רוצה לראותכם אצלי עד לחתונה, אין לבחור מה לחפש אצל רבי ולעסוק בחסידות כל תפקידו הוא רק ללמוד גפ"ת יומם ולילה. (רבינו הקדוש מצאנו ח"א עמוד צ"ג צ"ד, ש"ק)

וידעת את ה'

בשם כ"ק הגה"צ ר' יודלע הורביץ מדזיקוב זצ"ל, אשר הכיר אדם שזכה ובעל הדברי חיים זצ"ל הניח לו תפילין, כאשר כרך לו הרה"ק הרצועות של אצבעו אמר עמו את הפסוקים הנ"ל וכשהגיע לתיבת "וידעת" את ה', ביטא הילד וידעת בקמץ על האות ת. הדגיש בעל הדברי חיים וידעת, אות ת עם ניקוד שוא, והרה"ק אמר תיבה זו בקול גדול.

סיפר הנ"ל, כשגדל התפרנס מהיותו רוכל המחזור בעיירות, וברוב המקומות שהגיע לשם לא השיג אוכל כשר, ועמד בנסיון גדול, ובכל פעם שבא לידי נסיון, הדהד באזניו קולו של האדמו"ר: וידעת את ה', וזה שנתן לו הכח והגבורה לעמוד בכל הנסיונות שעברו עליו. (תפארת בנים סי' י' סעי' ד', ש"ק רלט)

הבני-יששכר זי"ע הורה להניח תפילין דר"ת

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצ"ל (מקלויזנברג) בסעודה בר מצוה בשנת תשל"ג "כשהייתי בכן י"ג שנה, מתכונן ליום היכנסי לעול התורה והמצוות, קיננה בלב כ"ק אאמו"ר [מרן רביה"ק מרודניק] זי"ע כדעת מה לעשות עמי לגבי הנחת תפילין דר"ת, מכיון דהרה"ק הבני יששכר זי"ע הורה להניח תפילין דר"ת כבר מיום הבר מצוה (ראה אות חיים סימן לד סעיף ג' סק"י) ואנא מזרעא דהבני יששכר זי"ע קאתינא מצד אמי מורתי ע"ה שהיתה נינתו.

על כן כתב כ"ק אאמו"ק זי"ע מכתב לחותנו הרה"ק הרה"ק רבי מאיר משולם מלאנצהעט זי"ע לשאול בעצת קדשו. ויען לו אא"ז במכתב שאכן אניח גם תפילין דר"ת, מכיון דבושתי ונכלמתי להיות בחור יחידי בכל העיירה שמניח תפילין דר"ת, אולם כעבור זמן קצר הגיע מזקיני מלאנצהעט מכתב שנית אחרית כראשית בדבר הנחת התפילין דר"ת ובה חוזר בו זקיני מהוראתו באיגרתו הקודם, ונימוקו עמו "נתיישבתי בדעתי דהרי הוא צאנזער אייניקעל ובצאנז לא נהגו הבחורים להניח תפילין דר"ת לכן מוטב שלא ישנה ואל יניח תפילין דר"ת". (שפ"ק ג"ה)

לשעבד בזה תאוות לבנו לעבודתו יתברך

פעם בא עשיר אחד מחסידי הצדיק ר' מרדכי מטשרנובל והשיח לפני רבו; הוא שלח את בן יחידו לפטרבורג כדי להשתלם שם בלימודים. התיידד הבן עם חברים לא טובים, והם השפיעו עליו בדעותיהם הרעות שלהם כל כך, עד שירד מדרך הישרה רחמנא ליצלן.

דחה הצדיק את העשיר מיום ליום, כעבור שבוע אמר לו; סע הביתה וציוה לבני הבית ותתנה שבנך היחיד יקבל את הירושה בתנאי אם יזהר להתפלל ויניח תפילין כל יום, ואתה שלח לו תפילין כשרים, שנכתבו על ידי סופר מומחה תלמיד חכם וירא שמים, ותצרף להם העתק מהמכתב.

הועילה עצת הצדיק, והשי"ת עזר לו שעזב הבן את מחשבתו הרעה, וחזר למוטב בזכות התפילין, וכשבא אביו להודות לרבו על עצתו הטובה, הסביר לו הצדיק כי יש למצוות תפילין סגולה מיוחדת, שמתישה כוח התאוה, כמו שאנו אומרים קודם הנחת תפילין; "לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו". (באר יעקב חיים)

לקיים מצוות בהידור

פעם בסעודת בר־מצוה של נער שהגיע לגיל י"ג, היה נוכח האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא זצ"ל. הבחין הצדיק כי חתן המצוות, שזימן אז על הכוס של ברכה, שתה רק רובו של כוס ברכת המזון כפי הדין ולא כולו.

זירזו הצדיק לשתות את הכוס כולו, והסביר בפני יהושע במסכת שבת (כ"א ב') מקשה, לשם מה היה צורך בנס חנוכה ששמן הטהור ידלק שמונת הימים, והלא טומאה הותרה בציבור (פסחים ע"ז א') והיו רשאים להדליק אף בשמן טמא? ותירץ האדמו"ר, מפני שביקש הקב"ה להראות חיבת מצוות חינוך המנורה בחנוכה והזמין להם פך טהור כדי שיוכלו לקיים את המצוה בשלימות ובהידור, אמור מעתה - אמר הצדיק מבעלזא - שמצוות חינוך חובה לקיימה בשלימות ובהידור.

ולפיכך רצוי הדבר שנער זה שבירך על הכוס בפעם הראשונה, במצוות חינוך יעשה זאת בשלימות ובהידור. (הו"ב)

ובלבד שיזכה להניח תפילין

הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זי"ע ראה פעם ליד בית מדרשו בטבריא זקן אחד מאחינו בנ"י שעומד לו שם והיה עצוב ביותר.

שאלוהו הרה"ק הנ"ל למה הינך כה נעצב, השיבו הזקן, כי אינו יודע בשביל מה הוא חי, ענה ואמר לזהרה"ק הנ"ל, שוטה, כדאי לו לאדם לחיות שמונים שנה, ובלבד שיזכה פעם אחת להניח תפילין, ואפילו על דרך כזה שאתה מניח את התפילין. (ש"ב רט"ז).

שמח שמעכשיו יהיה לו תפילין כשרות

ישיש אחד מחסידי פשיסחה היה מתפאר כל ימיו בתפילין המהודרות שבהן התפלל מילדותו, מפעם לפעם היה צובע את הבתים והרצועות כדי שיהיו התפילין מהודרות, וכן מידי שנה היה מוסר את פרשיות התפילין שלו לסופר מומחה שיבדוק אם הפרשיות כשרות, והבודק אמר תמיד שהם כשרות אפילו למהדרין.

באחת הבדיקות, שעשה הסופר בפרשיות גילה לתדהמתו שחסרה אות אחת בפרשיותיו מזמן כתיבתן, מיהר האיש לביתו של החסיד הזקן וסיפר לו פסול שמצא בתפיליו, כתגובה על כך, החל בעל התפילין לרקוד ולקפץ בהתלהבותו השמיע קריאות של שמחה וצהלה.

בעיני בני הבית היה זה לפלא, מהתגובה של אביהם הזקן, שחשבו שיהיה לי ח"ו עגמת נפש קשה, מהתפילין שנמצא פסולין, והנה הוא שמח.

לאחר שנרגעו קצת, שאל אחד הבנים את אביו הזקן, מדוע שמחת כל כך, כשנודע לך מפי הסופר, שכל הימים התפללת בתפילין פסולות?

ענה לו האב הזקן לא על העבר שמחתי - אלא על העתיד, רק היום הוברר לי, לצערי שהתפללתי שבעים שנה בתפילין לא כשרות, ועתה שווה נא בנפשך, שהייתי ממשיך ומתפלל בתפילין פסולות שלא כדין, ועכשיו, התרחש לי גם ואוכל מעכשיו להניח תפילין כשרות כדת וכדין, כלום לא צריכים לשמות.

[1234567]

הכיר בפניו שחסר לו המצוה של תפילין

פעם אחת שלח בעל הבית אחד להרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל זי"ע בעל ה"מאור עינים" יין טוב על ידי המשרת שלו, שאל הרה"ק את המשרת אם הניח תפילין היום.

השיבו: לא שאל אותו: מדוע לא הנחת תפילין? השיבו, שמנהגו לקום בבוקר השכם ולהתפלל תיכף, והיום אחרתי לקום והייתי צריך לעשות תיכף הדברים הצריכין בבית, ולא הייתי יכול להתפלל תיכף, ואחר כך חלש לבי והלכתי לאכול, ואחר האכילה לא רציתי להתפלל שוב, ושוב לא הנחתי תפילין ג"כ.

אמר לו הרה"ק, שהוא שטות, דוודאי לכתחילה אסור לאכול קודם התפילה, אבל כשכבר אכלת - היה לך להתפלל ולהניח תפילין. אח"כ אמר: מזה אנו יכולין לראות כמה גדולה כוחה של מצותו, אפילו מהפחות שבפחותים, דנחזי אנן, שהמשרת הזה שקל בעיניו שלא להניח תפילין כלל, מסתמא בוודאי גם כן אינו מניח אותם בכוונה הראויה ובגוף נקי, וגם התפילין והבתים והרצועות בוודאי אינם כשרים כל כך אצלו, אפילו הכי הכרתיו בפניו שחסר לו המצוות של תפילין (או הגנוז).